

Göteborgs kommun
grundskola@grundskola.goteborg.se

2022-05-25
Dnr 2019:5616

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolors arbete med
lärande för hållbar utveckling vid
Glöstorpskolan i Göteborgs kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Glöstorpskolan avseende verksamhetens kvalitet inom lärande för hållbar utveckling. Bakgrunden till granskningen är att Sverige genom Agenda 2030 förbundit sig att senast 2030 säkerställa att alla studerande får de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling. Granskningen handlar om i vilken utsträckning rektor styr och organiserar arbetet med lärande för hållbar utveckling så att det präglar utbildningen i sin helhet samt i vilken utsträckning eleverna ges möjlighet till delaktighet och inflytande i frågor som rör lärande för hållbar utveckling. Granskningen inriktas på lärande för hållbar utveckling i årskurserna 7-9.

Läsanvisning

Granskningen är uppdelat i tre bedömningsområden. Inom varje bedömningsområde har Skolinspektionen satt upp ett antal kvalitetskriterier som beskrivs i bilaga 2. I denna bilaga finns också beskrivet hur granskningen har genomförts. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 3. För varje bedömningsområde görs en sammantagen bedömning av skolans/verksamhetens arbete i relation till framtagna kvalitetskriterier inom området. Kvalitetskriterierna beskriver ett arbete med lärande för hållbar utveckling av hög kvalitet. Om Skolinspektionen bedömer att utvecklingsarbete behövs för att uppfylla kvalitetskriterierna anger Skolinspektionen på vilken eller vilka punkter. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av skolan. Om en skola/verksamhet bedöms fungera väl begär inte Skolinspektionen motsvarande redovisning men kan lämna framåtsyftande kommentarer.

Beslut:

Skolinspektionen gör följande bedömning i relation till framtagna kvalitetskriterier vid Glöstorpskolan:

Rektors styrning för samsyn, delaktighet och samverkan i arbetet med lärande för hållbar utveckling

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom det granskade bedömningsområdet fungerar väl och har inte identifierat något utvecklingsområde.

Lärares kunskaper om lärande för hållbar utveckling i utbildningen

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektor behöver kartlägga vilket behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling som finns bland samtliga lärare samt erbjuda kompetensutveckling utifrån vad kartläggningen visar.

Elevernas möjlighet till delaktighet och inflytande i de delar av utbildningen som berör hållbar utveckling

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom det granskade bedömningsområdet fungerar väl och har inte identifierat något utvecklingsområde.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 2022-12-05 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån det identifierade utvecklingsområdet och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 4) användas.

Redogörelsen skickas till dokument.goteborg@skolinspektionen.se eller Skolinspektionen, Box 2320, 403 15 Göteborg. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2019:5616) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive bedömningsområde.

Rektors styrning för samsyn, delaktighet och samverkan i arbetet med lärande för hållbar utveckling

Inom detta område granskas i vilken utsträckning rektorn styr skolans arbete med lärande för hållbar utveckling, så att det präglar utbildningen i sin helhet. Det omfattar hur styrningen främjar en gemensam förståelse om vad lärande för hållbar utveckling är, delaktighet och ett gemensamt ansvarstagande hos lärarna. Det inkluderar också att det finns strukturer för samverkan mellan lärare för ämnesövergripande samarbeten. Vidare granskas om lärande för hållbar utveckling genomsyrar hela skolans verksamhet, genom att det förekommer aktiviteter som berör andra delar av utbildningen än själva undervisningen. Skolinspektionen granskar även om rektors styrning möjliggör samverkan med det omgivande samhället så att det skapas autentiska lärmiljöer som gör att de komplexa hållbarhetsfrågorna ges ett aktuellt sammanhang för eleverna. För att vara en del av skolans utvecklingsarbete behöver arbetet med lärande för hållbar utveckling följas upp på ett systematiskt sätt.

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom det granskade bedömningsområdet fungerar väl och har inte identifierat något utvecklingsområde.

Skolinspektionens granskning visar sammanfattningsvis att det till stora delar finns en gemensam förståelse för vad lärande för hållbar utveckling innebär och hur skolan ska arbeta med detta, men den omfattar inte alla lärare och ämnen på skolan och det finns vissa behov av att ännu tydligare formulera vad arbetet med lärande för hållbar utveckling innebär på skolan. Rektors styrning och organisation ger lärarna förutsättningar till ansvarstagande, inflytande och initiativtagande i arbetet med lärande för hållbar utveckling. Vidare är förutsättningarna för ämnesövergripande samverkan behovsanpassade, för att eleverna ska förstå hållbarhetsfrågor som en helhet där de olika dimensionerna samspelar. Skolan tillvaratar kompetens hos övrig personal i arbetet med lärande för hållbar utveckling och rektors styrning möjliggör goda förutsättningar för utbyten och kontakter med det omgivande samhället som gör att elever kan sätta in komplexa hållbarhetsfrågor i ett sammanhang. Delar av skolans verksamhet som kan kopplas till lärande för hållbar utveckling följs upp inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet, däribland elevers upplevda delaktighet och inflytande.

Utbildningen präglas av en gemensam förståelse med inriktning mot lärande för hållbar utveckling

Granskningen visar att det till stora delar finns en gemensam förståelse för vad lärande för hållbar utveckling innebär och hur skolan ska arbeta med detta, men den omfattar inte alla lärare och ämnen på skolan och det finns vissa behov av att ännu tydligare formulera vad arbetet med lärande för hållbar utveckling innebär på Glöstorps skolan. Det framkommer i intervju med såväl rektor som lärare som arbetat på skolan en längre tid, att det finns en samsyn kring betydelsen av undervisningens innehåll och formerna för utbildningen för att syftet med lärande för hållbar utveckling ska uppnås, det vill säga att eleverna utvecklar handlingskompetens. Rektor säger dock att nyanställda nog inte har samma förståelse för hur de ska arbeta. I informationsinhämtningen och i intervju med rektor och lärarna framgår att de på skolan har ett ämnesövergripande temaarbete som de kallar för Hållbart liv. Rektorn säger i intervju att Hållbart liv är vägledande för hur arbetet med lärande för hållbar utveckling bedrivs på skolan och att det därmed finns en samsyn kring innehåll och formerna för utbildningen inom området. Hållbart liv innebär schemabrytande temadagar på höstterminen som sedan färgar av sig på undervisningen i de olika ämnena under resten av året. Det är fem ämnen SO, NO, bild, idrott och hälsa och hem- och konsumentkunskap som under dessa temadagar samverkar. Därutöver har man på skolan HBTQ-dagar och Black History Week, utifrån den sociala hållbarhetsdimensionen, som båda har initierats av elevrådet. För att underlätta det ämnesövergripande samarbetet under resterande delar av året har man tagit fram en årsplan som anger vad varje lärare arbetar med i respektive ämne vid vilken tidpunkt.

Varje år inför temadagarna Hållbart liv genomförs en omfattande planering. Både lärare och elever uttrycker att elevrådet har en central roll i planeringen av både Hållbart liv och övriga temadagar. Inom ramen för Hållbart liv har varje årskurs ett fokusområde och utgår från ett lokalt perspektiv i sjuan till ett globalt perspektiv i nian. Årskurs 7 har det senaste året haft temat återvinning och då tar de bland annat upp aluminiumets kretslopp och olika miljömärkningar. Årskurs 8 arbetar med Sveriges politik, måltider och råvaror och niorna arbetar med globalisering och transporter. Arbetslagen ansvarar för att förnya innehåll och arbetssätt så att det blir en progression utan upprepning från år till år. Praktiska arbetssätt är centrala på temadagarna Hållbart liv, vilket eleverna efterfrågat i utvärderingar av tidigare temadagar. Lärarna beskriver hur de tre dimensionerna inom hållbar utveckling finns med i alla ämnen hela tiden men att de intensifieras under temadagarna och efterarbetas i den ordinarie undervisningen under andra delar av året. Temadagarna fungerar som ett nav och forum för kollegialt lärande och utifrån temadagarna växer det fram delar som lärarna tar med sig in i sin ordinarie undervisning.

Som exempel berättar en lärare om hur de återkommit till bihotell de byggt på temadagarna i den ordinarie undervisningen och gjort andningsövningar som eleverna lärt sig under temadagarna för Hållbart liv.

Enligt lärarna är rektorn tydlig med att de ska arbeta med lärande för hållbar utveckling men de ser behov av att rektorn skulle kunna styra mer och att de tillsammans ytterligare utvecklar arbetet med att formulera vad lärande för hållbar utveckling innebär och hur de ska arbeta med det, så att uppdraget förtydligas och att arbetet fördjupas. Det finns inga rutiner till hjälp för nyanställda om hur skolan arbetar med lärande för hållbar utveckling och någon lärare uttrycker att det skulle vara bra om man kunde läsa sig till hur de arbetar. Nu sker informationsutbytet mun till mun från kollegor som berättar för andra kollegor. I höstas genomgick rektorn och biträdande rektorn en utbildning i att leda lärande för hållbar utveckling. Rektor säger i intervju att hen nu kommer att använda de kunskaperna för att utveckla arbetet och skapa likvärdighet över hela skolan och mellan skolor i kommunen.

För att utveckla ett redan gott arbete rekommenderar Skolinspektionen att rektor tillsammans med lärarna ytterligare utvecklar arbetet med att upprätthålla en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling. Den gemensamma förståelse bör omfatta alla lärare och ämnen så att uppdraget förtydligas och att arbetet fördjupas än mer. Att förståelsen är gemensam innebär att den är välkänd bland alla lärare och att de känner sig trygga med vad det innebär för deras egen undervisning och yrkesutövning. Om ansvaret tillskrivs enskilda individer utan stöd från en gemensam förståelse är det svårt att omsätta lärdomar till förändringar i hela organisationen.

Lärarna ges förutsättningar för ansvarstagande, inflytande, initiativtagande och samverkan

Granskningen visar att rektors styrning och organisation ger lärarna förutsättningar till ansvarstagande, inflytande och initiativtagande i arbetet med lärande för hållbar utveckling.

I informationsinhämtningen framgår det att lärarna är delaktiga i att planera och prioritera kring mål och beslut gällande lärande för hållbar utveckling och att arbetet konkretiseras i ämneslag och arbetslag. Genom att Glöstorpskolan använder sig av tematiska arbetssätt har lärarna enligt både rektorn och lärarna förutsättningar till både ansvarstagande och initiativtagande i arbetet. Exempel på initiativ som lärarna har tagit är att göra studiebesök på andra skolor för att se hur de arbetar med lärande för hållbar utveckling. I samband med implementeringen av de nya kursplanerna har lärarna fått i uppdrag att särskilt se över vad i respektive ämne som kan kopplas till lärande för hållbar utveckling.

Vidare visar granskningen att förutsättningarna för ämnesövergripande samverkan, för att eleverna ska förstå hållbarhetsfrågor som en helhet där de olika dimensionerna samspelar, är behovsanpassade och tiden för samverkan varierar över året. I intervju med lärare framkommer att organisationen är utformad efter ämneslag och att det mesta utvecklingsarbetet sker i ämneslagen. Några lärare uttrycker att de skulle vilja ha möjlighet att träffas oftare i arbetslagen men att de har goda förutsättningar för att samverka inför temadagarna Hållbart liv, där ett ämnesövergripande arbete sker och de tre dimensionerna synliggörs. Vidare säger lärarna att det är behovsstyrt hur mycket de samverkar i arbetslagen. Exempelvis har de mer tid i arbetslagen i början och slutet på läsåret för att samverka om det sociala, att eleverna och lärarna får lära känna varandra, skapa samhörighet samt att kommunicera förväntningar på elever.

Skolenheten tillvaratar kompetens hos övrig personal i arbetet med lärande för hållbar utveckling

Granskningen visar att skolan tillvaratar kompetens hos övrig personal i arbetet med lärande för hållbar utveckling. Det sker till exempel genom att eleverna i årskurs 7 får delta i skolköket för att laga mat och få ökade kunskaper om livsmedels- och avfallshantering och matsvinn samtidigt som de skapar relationer med matsalspersonalen. Elevrådet är också skolans matråd och kökschefen deltar regelbundet på sådana möten för att prata om skolmaten. Vidare ger lärarna exempel på arbete där vaktmästaren har odlat blommor och kryddor tillsammans med eleverna. I hem- och konsumentkunskapen har eleverna sen använt kryddorna i matlagning och de har också gått igenom vikten av blommor för insekternas överlevnad. Som en del i temaarbetet Hållbart liv hade skolan innan pandemin ett projekt där de tillsammans med studie- och yrkesvägledaren försökte erbjuda alla elever kvalificerade praoplatser så att eleverna skulle få möta yrken där man behöver en högre utbildning. Detta för att ge eleverna en bredare bild av vad man kan arbeta med efter en utbildning och att högre utbildning faktiskt är en möjlighet för de allra flesta elever i Sverige.

Eleverna ges goda möjligheter till autentiska lärmiljöer i det omgivande samhället

Granskningen visar att rektors styrning möjliggör goda förutsättningar för utbyten och kontakter med det omgivande samhället som gör att elever kan sätta in komplexa hållbarhetsfrågor i ett sammanhang. Lärarna berättar att de besökt Universeum när de arbetat med miljöfrågor och samverkat med Returen i Backa som är ett återbruk av byggmaterial. Eleverna har då fått arbeta med teknikåtervinning och de har också hämtat material till slöjden. Vidare arbetar de på skolan med att uppmuntra eleverna att bli engagerade i Ungdomsfullmäktige. I samband med byggnationen av en ny skolbyggnad fick elevrådet rita förslag till skolans inredning i samarbete med Chalmers och Glöstorpskolan har just fått besked om att de är ut-

tagna att delta i Göteborgsregionens klimatlyft som riktar in sig på de globala målen God utbildning för alla och Bekämpa klimatförändringarna. Syftet med projektet är att stärka skolans arbete med hållbar utveckling genom att öka lärares kompetens i klimatkunskap samt ge verktyg för att omsätta läroplanens mål om hållbar utveckling i praktiken. Ytterligare exempel på kontakter med det omgivande samhället som bidrar till att skapa verkliga lärmiljöer för eleverna är när skolan tog kontakt med Mentor Sverige som då kunde erbjuda videomöten med en så kallad jobbmentor. Programmets syfte är att ge ungdomar stärkt självkänsla, utökad egenmakt och mer framtidstro. Vidare har skolan besökts av Framtidens fastighetslabb som bland annat berättade om yrken inom fastighetsbranschen och hållbart samhällsbyggande samt Head of inspire youth Chalmers, ingenjörstudenter som berättar om olika ingenjörsyrken. Eleverna fick då också prova på att designa sopsorteringsbehållare. Avslutningsvis bjuder skolan återkommande in polis, ambulans och räddningstjänst som föreläser för eleverna i årskurs 8 och de gör även studiebesök på ungdomsmottagningen med årskurs 9.

Arbetet med lärande för hållbar utveckling följs till viss del upp inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet

Granskningen visar att delar av skolans verksamhet som kan kopplas till lärande för hållbar utveckling följs upp inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet. Elevers upplevda delaktighet och inflytande följs upp varje år dels via huvudmannens enkät, dels genom elevhälsans enkät. I dessa uppföljningar finns också ett jämställdhetsperspektiv genom att elevers upplevda delaktighet analyseras utifrån kön. Elever och lärare utvärderar också temadagarna varje år och justerar arbetsätt och innehåll till nästa års temadagar. I övrigt framgår det inte av utredningen att det görs någon ytterligare uppföljning av arbetet med lärande för hållbar utveckling inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet.

Lärares kunskaper om lärande för hållbar utveckling i utbildningen

Inom detta område granskar Skolinspektionen i vilken utsträckning lärare ges den kompetensutveckling som de behöver för att kunna arbeta med lärande för en hållbar utveckling. Detta förutsätter att rektorn har tagit reda på behovet och utifrån det erbjudit relevant kompetensutveckling.

För att lärarna med god kvalitet ska kunna arbeta och uppnå syftet med lärande för hållbar utveckling krävs det att lärarna har kunskaper om vad lärande för hållbar utveckling innebär. Det betyder att de har kännedom om de globala målen i Agenda 2030 och de nationella miljömålen som de ser som mest relevanta för sin undervisning. Det betyder också att de har kunskaper om de tre olika

dimensionerna¹ av hållbar utveckling och hur dessa dimensioner hänger ihop och påverkar varandra (holism) samt att de uppmärksammar och reflekterar över hur pedagogiska dilemman kan hanteras.

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Skolinspektionens granskning visar sammanfattningsvis att flertalet lärare uppfattar sin kännedom om Agenda 2030 och de nationella miljömålen som god och att lärarna bedömer sina kunskaper som goda gällande de tre dimensionerna av hållbar utveckling (ekonomiska, sociala/kulturella och miljömässiga/ekologiska). Vidare uppmärksammar lärarna ibland dilemman kopplade till sitt arbete med lärande för hållbar utveckling som de diskuterar med kollegor. Rektorn har dock inte kartlagt samtliga lärares behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling även om några lärare har erbjudits viss kompetensutveckling.

Flertalet av lärarna bedömer att de har god kännedom om de globala målen i Agenda 2030 och de olika hållbarhetsdimensionerna

Lärarna säger i intervju att flertalet av dem har god kännedom om de globala målen i Agenda 2030 och de nationella miljömålen. Lärarna ger som exempel att de visat eleverna film om de globala målen och att de nationella miljömålen togs upp i höstas i NO vilket i sin tur gav inspiration till nya områden under temadagarna Hållbart liv. Enligt några lärare har de tillsammans gått igenom både de globala målen i Agenda 2030 och de nationella miljömålen inom ramen för planeringen av temadagarna Hållbart liv. Några lärare säger dock att de har mer begränsad kunskap om de globala mål som inte är knutna till deras ämnesundervisning och att kunskapen om de nationella miljömålen är begränsad.

Vidare framkommer att lärarna bedömer sina kunskaper om de tre dimensionerna av hållbar utveckling (ekologisk, social och ekonomisk) som goda och de kommenterar i intervju att dimensionerna har funnits med redan i tidigare läroplaner. Lärarna säger att de olika dimensionerna får olika stort utrymme i olika ämnen men att de känner sig bekväma med att diskutera hur dimensionerna påverkar varandra. I inskickat material finns exempel på uppgifter från bland annat lärare i SO och hem- och konsumentkunskap där det blir synligt hur de olika dimensionerna påverkar varandra och behandlas integrerat. Det kan till exempel handla om arbetsområden om globalisering och den globala ekonomin eller att eleverna får motivera sina matval utifrån miljö, hälsa och ekonomi.

Lärarna reflekterar över utmaningar i arbetet med lärande för hållbar utveckling

¹ De tre dimensionerna är ekonomiska, sociala/kulturella och miljömässiga/ekologiska

Granskningen visar att lärarna uppmärksammar och diskuterar med kollegor om pedagogiska dilemman kopplade till sitt arbete med lärande för hållbar utveckling. Det kan till exempel handla om att motivera eleverna och få dem att engagera sig i hållbarhetsfrågor. En lärare beskriver hur eleverna kan uttrycka aversion mot att prata om ett så tungt ämne som hållbar utveckling, att eleverna upplever att man lägger tyngden på deras axlar att reda ut det som tidigare generationer ställt till med. Lärarna försöker då fokusera på att det finns hopp inför framtiden, att alla kan göra någonting men att alla inte kan göra allt samt att visa på hur vi är en del av det politiska systemet och att vi alla har en röst.

Rektorn har inte kartlagt behovet av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling

Granskningen visar att rektorn inte har kartlagt lärarnas behov av kompetensutveckling avseende lärande för hållbar utveckling. Både lärare och rektor bekräftar i intervju att det inte gjorts någon kartläggning av lärarnas kompetensbehov inom området. Lärarna säger att en del av dem fått viss kompetensutveckling till exempel på Ekocentrum, studiebesök på bondgårdar och utbildning om hållbara måltider. Vidare berättar rektor att några lärare har fått göra studiebesök på andra skolor som har ett mer utvecklat arbete med lärande för hållbar utveckling. Dock uppger några lärare att de inte fått någon kompetensutveckling inom området.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektor behöver kartlägga vilket behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling som finns bland samtliga lärare samt erbjuda kompetensutveckling utifrån vad kartläggningen visar.

Skolinspektionens granskning visar att rektor inte har kartlagt behovet av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling bland lärarna. Även om flera lärare uppger att de har god kännedom om lärande för hållbar utveckling, finns det också lärare som uttrycker att de inte har så god kännedom. Rektor behöver därför utveckla arbetet med att kartlägga behovet av och erbjuda träffsäker kompetensutveckling för lärarna inom lärande för hållbar utveckling. Med träffsäker kompetensutveckling menas att åtgärder behöver vidtas utifrån identifierade behov. För att lärarna med god kvalitet ska kunna arbeta med och uppnå syftet med lärande för hållbar utveckling krävs att de har kunskaper om vad lärande för hållbar utveckling innebär och hur de praktiskt kan arbeta med lärande för hållbar utveckling utifrån de didaktiska aspekternas innehåll (vad), form (hur) och syfte (varför). Samtliga lärare behöver ha kännedom om de globala målen i Agenda 2030 och de nat-

ionella miljömålen som de ser som mest relevanta för sin undervisning. Vidare behöver alla ha kunskaper om de tre olika dimensionerna² av hållbar utveckling och hur dessa dimensioner hänger ihop och påverkar varandra samt att lärarna uppmärksammar och reflekterar över hur pedagogiska dilemman kan hanteras. Rektor har enligt läroplanen ett särskilt ansvar för att skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen samt att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter.³

Skolinspektionen rekommenderar därför rektorn att genomföra en kartläggning av lärarnas behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling och vidta adekvata åtgärder utifrån kartläggningens resultat.

Elevernas möjlighet till delaktighet och inflytande i de delar av utbildningen som berör hållbar utveckling

Inom detta område granskar Skolinspektionen i vilken utsträckning eleverna ges möjlighet till delaktighet och inflytande i frågor som berör lärande för hållbar utveckling. Det omfattar i vilken utsträckning eleverna involveras på ett konkret sätt i undervisningen och utbildningen som rör lärande för hållbar utveckling. För att inflytandet ska vara reellt behöver flickor och pojkar stimuleras till att ta aktiv del i planering och utvärdering av undervisningens arbetssätt, arbetsformer och innehåll samt andra aktiviteter i utbildningen.

I detta ingår också i vilken utsträckning eleverna får möjligheter att tränas i att göra medvetna etiska ställningstaganden och att flickor och pojkar upplever autenticitet i undervisningen genom att den tar upp problem som känns angelägna för dem. Elevernas ställningstaganden ska få bygga på såväl kunskaper som vad de moraliskt vill värna om.

Slutligen omfattar området i vilken utsträckning utbildningen präglas av ett kritiskt och pluralistiskt förhållningsätt där en mångfald av åsikter, värden och perspektiv används för att belysa hållbarhetsfrågor. I det ingår att alla får säga sin mening, att åsikter tillåts stå i konflikt med varandra och att flickors och pojkars tankar och idéer tas på allvar. En utgångspunkt i ett pluralistiskt perspektiv är att undervisningen startar i elevernas samtal och att undervisningen synliggör olika perspektiv och värdekonflikter i hållbarhetsfrågor.

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom det granskade bedömningsområdet fungerar väl och har inte identifierat något utvecklingsområde.

² De tre dimensionerna är ekonomiska, sociala/kulturella och miljömässiga/ekologiska

³ Lgr 11, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar.

Skolinspektionens granskning visar sammanfattningsvis att eleverna får utveckla förtroget med demokratiska arbetssätt genom regelbundna klassråd och i planering och genomförande av undervisning. Granskningen visar också att eleverna ger uttryck för att kunna bidra till hållbar utveckling genom att påverka men att de skulle vilja lära sig mer om på vilka sätt de kan göra skillnad. Vidare ges eleverna möjligheter att i undervisningen göra etiska ställningstaganden och arbeta med frågor som engagerar dem och berör deras liv. Avslutningsvis präglas undervisningen av ett kritiskt och pluralistiskt förhållningssätt och eleverna ges möjlighet att bidra till fördjupade diskussioner där alla tankar och idéer tas på allvar.

Eleverna ges inflytande och delaktighet i undervisning och utbildning

Granskningen visar att eleverna får utveckla förtroget med demokratiska arbetssätt genom regelbundna klassråd, elevråd och i planering och genomförande av undervisning. Även om det bland elever i de lägre årskurserna råder delade meningar om hur mycket delaktighet och inflytande de ges och huruvida de skulle vilja ha mer inflytande än vad de har idag, berättar andra elever om att lärarna är lyhörda inför deras synpunkter och att de ges möjlighet att påverka arbetssätt och arbetsformer i undervisningen. Detta genom att de exempelvis får olika alternativ när de ska välja hur de ska lära sig något. Det kan handla om att läsa text, se på film eller att läraren har en genomgång. Eleverna berättar att de i årskurs 9 har lärt sig hur de lär sig bäst och har då större möjligheter att göra egna val anpassat efter deras eget lärande. Eleverna säger vidare att lärarna är bra på att involvera dem så att eleverna är i fokus och att lärarna vill att eleverna ska få så bred kunskap som möjligt i livet. Lärarna bekräftar elevernas utsagor om att eleverna kan påverka arbetssätt, hur de visar sina kunskaper och även till viss del innehåll så som vad de ska läsa i svenska, vilken träningsform de ska utöva i idrott och hälsa eller vad de ska laga för maträtt i hem- och konsumentkunskapen exempelvis utifrån matrester. Det ges även exempel på när eleverna får välja läromedel av olika svårighetsgrad. Debatter och diskussioner kan enligt någon lärare vara ett bra sätt att få syn på vad eleverna är intresserade av och på så sätt kan de också komma till tals. Lärarna säger dock att de får synliggöra för eleverna när de har valmöjligheter för att göra dem medvetna om att de har möjligheten att påverka. Avslutningsvis säger rektor att skolan behöver bli ännu bättre på att påvisa den demokratiska processen, hjälpa eleverna att se när de kan påverka, hur de kan påverka och vad de kan påverka.

Enligt flertalet av eleverna får de utvärdera undervisningen, ibland skriftligt, annars muntligt. Eleverna säger dock att det inte är alla lärare som låter dem utvärdera undervisningen. Temaveckan Hållbart liv och övriga temadagar som genomförs varje år, utvärderas av både lärare och elever. Lärarna ger som exempel att eleverna uttryckt att de vill ha mer praktiska moment och att göra mer konkreta saker under temaarbetena. Det har bland annat lett till att de genomfört plogging (jogga och plocka skräp). Eleverna tillägger att de också skulle vilja göra fler studiebesök

då det kan hjälpa dem att förstå vad de ska lära sig och att undervisningen i större utsträckning kopplas till samhället runt omkring. De äldre eleverna efterfrågar också ännu mer utvärdering av undervisningen och temaarbetena.

De äldre eleverna berättar vidare att de upplever att de, genom elevrådet som forum för påverkan, har ett stort inflytande. Skolan brukar vara bra på att möta deras önskningar enligt eleverna. Initiativ som elevrådet tagit är bland annat HBTQ-dagar och Black history week som de även är med och planerar för varje år. I samarbete med Chalmers har elevrådet dessutom fått rita förslag till skolans inredning. Elevrådet har möte en gång i månaden och klassråd sker en gång i veckan.

Granskningen visar också att eleverna ger uttryck för att kunna bidra till hållbar utveckling genom att påverka men att de skulle vilja lära sig mer om på vilka sätt de kan göra skillnad. Det finns också exempel på lärare som har som uttalat syfte att elever i undervisningen ska undersöka hur de kan påverka både på ett personligt och strukturellt/politiskt plan. Något eleverna i alla årskurser uttrycker är att de, trots att de ger exempel på sätt de kan bidra till hållbar utveckling, skulle vilja lära sig mer om vad de kan göra, hur de kan påverka inom ramen för hållbar utveckling. Som ett led i att eleverna ska känna att de kan bidra till hållbar utveckling genom att påverka berättar en lärare att hen ställer frågan till eleverna i undervisningen om hur unga kan påverka på både mikro- och makronivå, lokalt som globalt.

Vissa lärare upplever inte att det finns några könsskillnader mellan hur pojkar och flickor upplever sina möjligheter att bidra och påverka. Andra lärare kan ge exempel på hur det till exempel inom hem- och konsumentkunskapen syns en kultur av att pojkar och män ska äta på ett annat sätt än flickor, att det oftare är mer accepterat bland flickor att vara en medveten konsument och att det är svårare för pojkar att bryta mönster och testa nya saker, vilket i sin tur kan påverka deras upplevelse av att kunna bidra och påverka.

För att utveckla ett redan gott arbete, avseende delaktighet och inflytande rekommenderar Skolinspektionen att rektor tillsammans med lärarna ytterligare utvecklar utbildning och undervisning så att den i ännu större utsträckning bedrivs i demokratiska arbetsformer och förbereder eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Eleverna uttrycker en önskan om att lära sig mer om på vilka sätt de kan göra skillnad, vilket går helt i linje med det övergripande syftet med lärande för hållbar utveckling, att utveckla elevers handlingskompetens.

Eleverna får möjlighet att göra etiska ställningstaganden och bearbeta frågor som berör deras liv

Granskningen visar att eleverna ges möjligheter att i undervisningen göra etiska ställningstaganden. Både elever och lärare ger exempel på att eleverna fått ta ställning i olika frågor. Som exempel uppger de för- och nackdelar med avgiftsfri kollektivtrafik och olika fossila bränslen, etiska aspekter av att utrota malariamyggan, användningen av genteknik eller huruvida det är rätt att

fördömma de som jobbat i koncentrationsläger under andra världskriget. Eleverna har också fått i uppgift att beskriva en kolonisation av planeten Mars, där de fick välja och motivera vilka individer som skulle få vara med. En lärare beskriver det som att eleverna får lära sig att välja mellan två dåliga alternativ, pest eller kolera och att de i skolan behöver guida eleverna och träna dem i att ta jobbiga beslut som ett sätt att förbereda dem för att ta ett personligt ansvar. Några elever uttrycker dock att de skulle vilja arbeta mer med etiska ställningstaganden än de gör idag genom att få vända och vrida på olika samhällsproblem.

Granskningen visar vidare att eleverna ges möjligheter att arbeta med frågor som engagerar dem och berör deras liv. Lärarna beskriver hur eleverna får tränas i att ta ställning till sådant som rör den egna framtiden till exempel genom att de i hem- och konsumentkunskapen får arbeta med hur deras privatekonomi ska se ut i framtiden och vilka val man gör för att nå dit. I idrott och hälsa är den egna hälsan och framtiden en central del i ämnet och i svenska har eleverna i årskurs 9 fått skriva ett tal om sin framtid. Eleverna säger att de inte upplever att det finns någon skillnad mellan pojkar och flickors möjlighet att få arbeta med frågor som berör deras liv.

Undervisningen präglas av ett kritiskt och pluralistiskt förhållningssätt och elevers åsikter får stå i konflikt med varandra

Granskningen visar att undervisningen präglas av ett kritiskt och pluralistiskt förhållningssätt. Eleverna ger exempel på när undervisningen har synliggjort samhällsutmaningar och intressekonflikter och vilka konsekvenser olika val kan få för utvecklingen mot en hållbar värld. Bland annat beskriver de utmaningarna med att sluta använda kolkraft i en del asiatiska länder, hur det påverkar arbetstillfällen, naturtillgångar, samhällets energiförsörjning och företagande eller hur olika värden kan stå i konflikt med varandra kring fisket runt om i världen. Lärarna beskriver vidare exempel på när hållbarhetsutmaningar kan ha flera olika lösningar beroende på olika partiers och forskares syn på vad som till exempel är hållbara energikällor och hållbar mat och hur man ska nå klimat- och miljömålen. Lärarna hjälper till att lyfta argument för och emot olika ståndpunkter men de håller samtidigt en neutral position enligt eleverna. För att förbereda eleverna att kunna delta aktivt i samhällslivet, beskriver lärarna hur de tränar eleverna i att stå för sin åsikt och argumentera för den. De får träna på lättare frågor i årskurs 7 och sedan ges mer avancerade uppgifter i senare årskurser.

Granskningen visar vidare att eleverna ges möjlighet att bidra till fördjupade diskussioner där allas tankar och idéer tas på allvar. För att alla ska komma till tals i klassrummet brukar lärarna enligt eleverna lyfta att man kan ha olika åsikter. Både lärare och elever säger att eleverna tidigt får lära sig att yttrandefriheten inte inne-

bär att man får säga vad som helst och att man inte får kränka andra människor. Vidare säger lärarna att en central del handlar om språkbruk. Hur man uttrycker sig är viktigt, att man bara delger sin åsikt om man formulerar sig nyanserat. Arbetet med källkritik är en ständigt närvarande del i detta arbete. För att skapa ett öppet klimat där allas tankar och idéer tas på allvar beskriver en lärare vikten av att vara en aktiv samtalsledare, fråga varför någon tycker som de gör, ifrågasätta om det är rimligt och lyfta upp det på ett generellt plan så att det inte blir för personligt. Om elever uttrycker antidemokratiska tankar lyfter lärarna det med elevhälsa och föräldrar. Eleverna säger att de inte upplever någon skillnad mellan hur pojkar och flickors tankar och idéer tas emot i klassrummet, utan att det är mer skillnad mellan individer än kön. Bland lärarna råder delade meningar där någon lärare upplever att pojkar ibland kan uttrycka att de inte blir lyssnade på i lika hög utsträckning som flickorna medan en annan lärare säger att flickor uttrycker att pojkar får fler möjligheter och mer tid i klassrummet. Vidare berättar lärarna att de har diskuterat med varandra hur de ska förhålla sig till kontroversiella frågor i klassrummet. Detta har kommit upp bland annat då de planerat för teman om HBTQ och Black history. Lärarna beskriver hur de har regler kring samtal, att det är lika viktigt att lyssna som att prata. Det är en process och i nian märks det tydligt att arbetet med att skapa ett öppet klimat har gett frukt, säger lärarna.

På Skolinspektionens vägnar

X Mimmi Delsing

Beslutsfattare

Signerat av: Mimmi Delsing

X Ann Edvinsson

Föredragande

Signerat av: Ann Edvinsson

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även Malin Edin deltagit.

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

En tematisk kvalitetsgranskning på Glöstorpskolan avseende verksamhetens kvalitet inom lärande för hållbar utveckling har genomförts den 4-6 april 2022 av utredare Ann Edvinsson och Malin Edin.

Glöstorpskolan är en kommunal grundskola i Göteborgs kommun för årskurs 7-9. Skolan har 311 elever, 173 pojkar och 140 flickor. På skolan arbetar 29 lärare. Skolan leds av en rektor.

Bilaga 2: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Vid granskningstillfället inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- Tre gruppintervjuer med elever i årskurserna 7-9.
- Tre gruppintervjuer med lärare.
- En intervju med rektor.
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt den officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från granskningstillfället för faktakontroll.

Bedömningsområden

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet.

Inom respektive område granskas följande:

Bedömningsområde A: Rektors styrning för samsyn, delaktighet och samverkan i arbetet med lärande för hållbar utveckling

- Rektor och lärare har en gemensam förståelse kring hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling, till exempel genom en pedagogisk helhetsidé.
- Rektors styrning ger lärarna utrymme till ansvarstagande, inflytande och initiativtagande i relation till skolans arbete med lärande för hållbar utveckling.
- Lärarna har goda förutsättningar för samverkan i planering, genomförande och utveckling av undervisningen gällande lärande för hållbar utveckling. Lärarna upplever sig också ha goda möjligheter att ta hjälp av sina kollegor för att hantera dilemman eller för att utveckla sin undervisning.
- Det förekommer aktiviteter som berör lärande för hållbar utveckling som involverar och tar tillvara erfarenheter och kompetens hos övriga personalgrupper i skolan. Aktiviteterna berör inte enbart undervisningen, utan också andra delar av utbildningen.
- Rektors styrning möjliggör ett utbyte och en kontakt med det omgivande samhället i arbetet med lärande för hållbar utveckling.

- Arbetet med lärande för hållbar utveckling följs upp inom ramen för skolans systematiska kvalitetsarbete. I uppföljningen finns ett jämställdhetsperspektiv.

Bedömningsområde B: Lärares kunskaper om lärande för hållbar utveckling i utbildningen

- Lärarna bedömer att de har god kännedom om de globala målen i Agenda 2030 och de nationella miljömålen som de ser som mest relevanta för sin undervisning.
- Lärarna bedömer att de har goda kunskaper om de tre olika dimensionerna, dvs ekonomiska, sociala/kulturella och miljömässiga/ekologiska av hållbar utveckling. Undervisningen om lärande för hållbar utveckling behandlar hållbar utveckling utifrån ett holistiskt perspektiv där dimensionerna integreras.
- Lärarna kan ge exempel på pedagogiska utmaningar inom ramen för lärande för hållbar utveckling. Konkret innebär det till exempel att de kan redogöra för något dilemma de har identifierat och hur de hanterar det.
- Lärare ges den kompetensutveckling som de behöver för att kunna arbeta med lärande för en hållbar utveckling.

Bedömningsområde C: Elevernas möjlighet till delaktighet och inflytande i de delar av utbildningen som berör hållbar utveckling

- Eleverna ges genom aktiv delaktighet möjlighet att utveckla förtrogenhet med demokratiska arbetsformer. Såväl flickor som pojkar ger uttryck för att de har möjlighet att bidra till hållbar utveckling genom att vara med och påverka.
- Eleverna upplever att undervisningen ger dem möjlighet till medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter. Såväl flickor som pojkar får möjlighet att bearbeta och arbeta med frågor som engagerar dem och berör deras liv.
- Eleverna upplever att undervisningen präglas av ett kritiskt och pluralistiskt förhållningssätt. Såväl flickor som pojkar ges möjlighet att bidra till fördjupade diskussioner där alla tankar och idéer tas på allvar. Eleverna upplever att undervisningen kännetecknas av att det oftast finns olika perspektiv och intressekonflikter och att lärandet i låg utsträckning handlar om att hitta ett enda rätt svar.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: [Skolors arbete med lärande för hållbar utveckling \(skolinspektionen.se\)](https://www.skolinspektionen.se/skolors-arbete-med-larande-for-hallbar-utveckling)

Bilaga 3: Författningsstöd

Bedömningsområde A

Författningsstöd

1 kap. 4-5 §§, 2 kap. 9-10 §§ samt 4 kap. 4-7 och 14 §§ skollagen (2010:800)

Förordning om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (SKOLFS 2010:37) inklusive kursplaner i grundskolans ämnen (Lgr 11)

Särskilt i Lgr 11 inom detta bedömningsområde;

1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Skolans uppdrag och Varje skolas utveckling

2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden, 2.8 Rektorns ansvar

Skolverkets föreskrifter om kunskapskrav för grundskolans ämnen (SKOLFS 2011:19)

Bedömningsområde B

Författningsstöd

1 kap. 4-5 §§, 2 kap. 9-10 och 34 §§ skollagen

Lgr 11

Särskilt i Lgr 11 inom detta bedömningsområde;

1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Saklighet och allsidighet, Skolans uppdrag och Varje skolas utveckling

2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.8. Rektorns ansvar

Skolverkets föreskrifter om kunskapskrav för grundskolans ämnen

Bedömningsområde C

Författningsstöd

1 kap. 4-5 §§, 4 kap. 9 och 13 §§ skollagen

Lgr 11

Särskilt i Lgr 11 inom detta bedömningsområde;

1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Saklighet och allsidighet, En

likvärdig utbildning, Rättigheter och skyldigheter, Skolans uppdrag, God miljö för utveckling och lärande

2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden, 2.8. Rektorns ansvar

Skolverkets föreskrifter om kunskapskrav för grundskolans ämnen

Bilaga 4: Mall för huvudmannens redovisning

Detta formulär kan användas som stöd för er när ni redovisar hur ni har arbetat med de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat i samband med den tematiska kvalitetsgranskningen.

Redovisningen av vidtagna åtgärder ska fastställas av huvudmannen.

Utvecklingsområde: Rektor behöver kartlägga vilket behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling som finns bland samtliga lärare samt erbjuda kompetensutveckling utifrån vad kartläggningen visar.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?